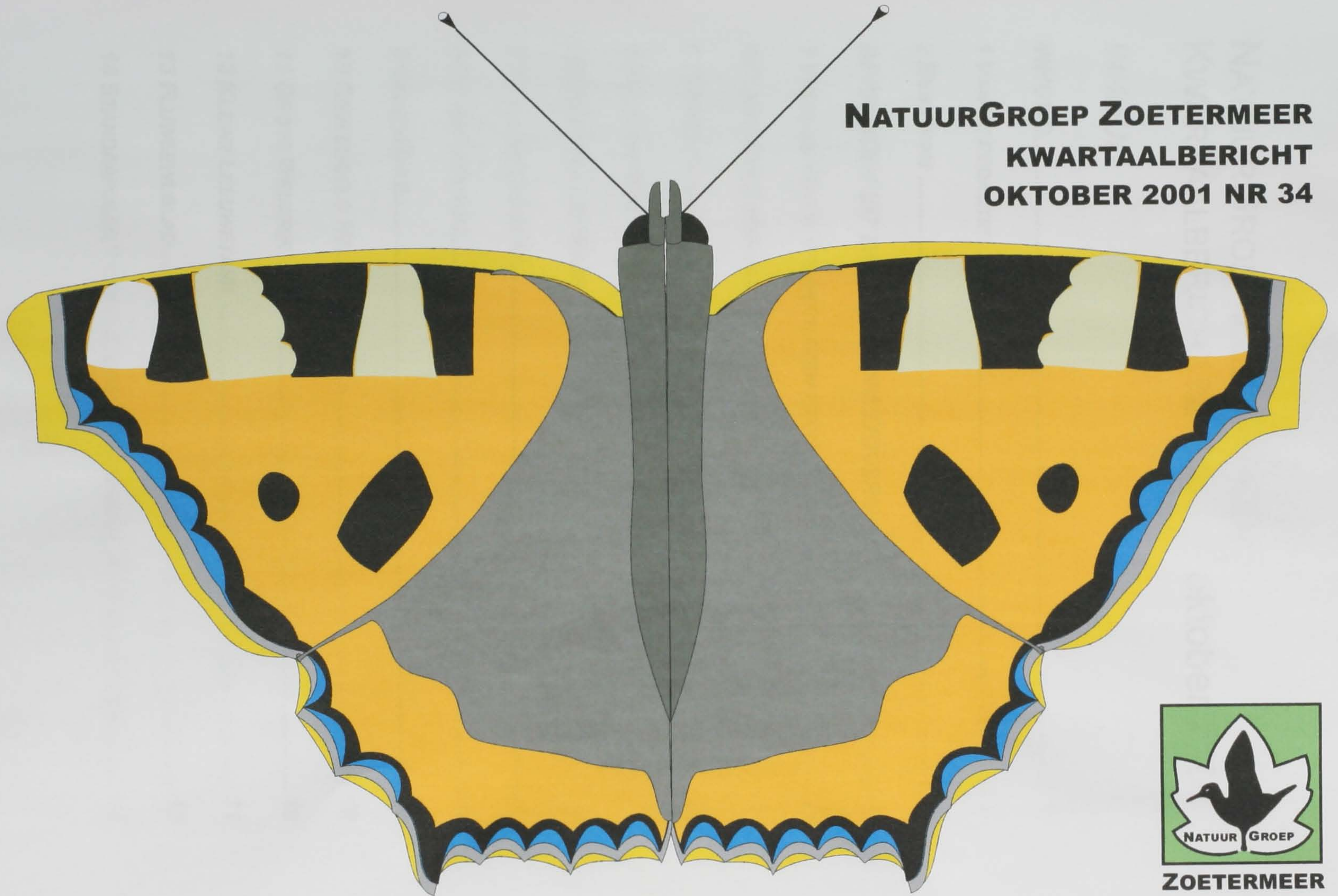

NATUURGROEP ZOETERMEER
KWARTAALBERICHT
OKTOBER 2001 NR 34

ZOETERMEER

NATUURGROEP ZOETERMEER

KWARTAALBERICHT Nr.34 oktober 2001

INHOUD

INHOUD.....	1
1 VAN DE REDACTIE	3
2 BEN PRINS	3
BERICHTEN UIT DE PLANTENWERKGROEP.....	4
3 VERSLAG VAN DE POLDERTUINEN-EXCURSIE OP 10 JUNI 2001.....	4
4 PLANTENEXCURSIE IN HET BUYTENPARK OP 27 JUNI J.L.....	5
5 "STRUINEN IN ROKKEVEEN" OP WOENSDAGAVOND 11 JULI J.L.....	6
6 PLANTENEXCURSIE IN "DE BALIJ" OP ZATERDAGOGHTEND 18 AUGUSTUS ...	7
GEZIEN IN ZOETERMEER	9
7 HARIG VINGERGRAS.....	9
8 BIEZENKNOPPEN.....	9
9 GELE WIKKE.....	10
10 GEVLEUGELD HELMKRUID.....	10
11 GROTE WEDERIK	10
12 KLEINE LEEUWETAND	11
13 FLUWEEWLBLAD.....	12
14 STANDAARDLIJST VAN IN ZOETERMEER WAARGENOMEN LIBELLEN.....	12

15 NIEUWE VLINDERSOORT VOOR ZOETERMEER?	14
16 GERUCHTEN OVER RUGSTREEPPADDEN IN ZOETERMEER	14
17 DE 'HEILIGE' IBIS	15
18 WAARNEMINGEN AAN DE MARSMANHOVE	15
ANDERE EXCURSIES	16
19 EXCURSIE 8 APRIL WESTERPARK	16
20 SNP-INSECTENEXCURSIE IN SEGHWART OP ZONDAG 15 JULI J.L.	19
TOT BESLUIT	20
21 EEN REUZENSPRONG?	20
22 NATUUR EN MILIEUAGENDA ZOETERMEER	21
23 NAMEN	23
24 IK WIL OOK LID WORDEN	23

*Ook in Zoetermeer schrijft de natuur geschiedenis.
Zij zoekt haar journalisten,
want zij bestaat slechts bij de gratie van wie haar ziet.*

GEZOCHT

De Zoetermeerse plantenwerkgroep gaat door met het in kaart brengen van de "Flora van Zoetermeer", ook in 2001. Wie doet er mee?

Coördinatie en informatie:
Tilly Kester tel: 079- 3412605

1 VAN DE REDACTIE

Het succes en voortbestaan van dit blad en zijn ondersteundende natuurgroep is in belangrijke mate te danken aan Ben Prins. Zijn prachtige artikelen leven voort in de drie gebonden delen van het blad, zijn inspanningen van de laatste maanden in een vrolijke en in onderdelen actieve natuurgroep. Heel veel dank, Ben en op andere fronten Els! We zetten het werk voort. We hopen echter dat Drente bereikbaar blijft voor onze natuurgroep, zeker nu Marianne Ketting, die aan de vrolijkheid in dit blad zoveel heeft bijgedragen onder de schuilnaam Marit ook naar Drente vertrekt.

Met verdriet berichten we het overlijden van één van onze leden, de heer W.J. Lurks op 30 juli 2001. Ons medeleven gaat uit naar zijn zoon, ons lid Marco en zijn familie.

2 BEN PRINS

Beste mensen,

Zoals ik indertijd bij de oprichtingsvergadering heb laten weten, was het mijn bedoeling om voor een korte periode te fungeren als een startmotor, om als nog te proberen de opgeheven afdeling Zoetermeer van de KNNV te laten voortbestaan in een andere vorm. De twee hoofddoelen daarbij waren het bijeen brengen van een compleet bestuur, die de basis zou vormen van een nieuwe vereniging, de NatuurGroep Zoetermeer en het voortzetten van de kernactiviteit van de nieuwe vereniging, het uitbrengen van het Kwartaalbericht.

Alhoewel de nieuwe vereniging uit nagenoeg dezelfde leden bestond als de oude KNNV-afdeling, hoopte ik toch voldoende personen te vinden, die bereid waren in een bestuur zitting te nemen en de verschillende bestuursfuncties op zich te nemen. Deze hoop bleek ijdel. Er was geen voorzitter te vinden en daarmee was de kans om een vereniging op poten te krijgen, die een actieve rol binnen de natuurstudie in Zoetermeer zou kunnen spelen, tot nul gedaald.

Toen een aansluiten bij de Vogelwerkgroep Zoetermeer, waarbij beide partijen hun eigen identiteit zouden bewaren, door de afwijzende houding van de leden van de Vogelwerkgroep niet haalbaar bleek, heeft de stuurgroep van de NatuurGroep besloten de nadruk te gaan leggen op het Kwartaalbericht en alle andere verenigingsactiviteiten op te schorten.

Omdat de activiteit van de vereniging nu alleen uit het uitgeven van het Kwartaalbericht zal gaan bestaan, is een volledig bestuur niet meer nodig. Een goed werkende redactieraad of -commissie met voldoende contacten met werkgroepen en natuurverenigingen, met Platform Groen en de Gemeente, zou dan voldoende moeten zijn om het blad te vullen met waarnemingen, inventarisatie- en monitoringresultaten en plannen, activiteiten enz. van de Gemeente op het terrein van de groenvoorziening, zoals dit op de vorige bijeenkomst van de stuurgroep werd besproken.

Ik heb dus mijn poging om de nieuwe natuurvereniging als een echte vereniging aan het draaien te krijgen niet met succes bekroond gezien. Het slagen van een poging om het Kwartaalbericht uit te bouwen tot een natuurinformatieblad, bestemd voor de Zoetermeeders die op de hoogte willen worden gehouden van de

natuurontwikkelingen in hun eigen stad is nu een taak die in jullie handen komt te liggen. Ik trek mij terug uit de NatuurGroep en vertrek, zoals de meesten van jullie al weten, binnen afzienbare tijd naar een andere deel van ons land.

Door mijn onverwacht snelle vertrek uit deze regio en alle activiteiten, die zoiets met zich meebrengt heb ik geen kans gezien om de samenwerking met de Gemeente Zoetermeer een formele basis te geven. Hoe dat zou kunnen gebeuren en hoe dat contact tussen Gemeente en Kwartaalbericht zal moeten worden ingericht zal door de redactie zelf moeten worden uitgezocht. Ook het bijeenroepen van de leden van de redactie en het verdelen van de taken zal door jullie zelf moeten worden gedaan. Ik heb daar op dit moment geen tijd meer voor.

Voor mij blijft er niet veel anders over dan jullie al vast veel succes toe te wensen met het vullen van het Kwartaalbericht met de onderwerpen die de redactie er graag in zou willen hebben en het sterk vergroten van de verspreiding onder de Zoetermeerse bevolking. Els en ik hopen op een ander moment nog persoonlijk van jullie afscheid te kunnen nemen.

BERICHTEN UIT DE PLANTENWERKGROEP

3 VERSLAG VAN DE POLDERTUINEN-EXCURSIE OP 10 JUNI 2001.

Evelien van den Berg

Voor de eerste maal zou ik een excursie leiden als gids voor de natuurgroep. Na heel wat uurtjes leeswerk plus een uitgebreide gebiedsverkenning en aanvullende informatie van Peter, durfde ik het wel aan. Helaas was er verzuimd een aankondiging in de Zoetermeerse bladen te plaatsen, waardoor slechts Ben, Peter en een kennis van hem aanwezig waren. Ik had me uitgebreid voorbereid, dus ik wilde wel het één en ander vertellen.

Dit poldertuinengebied herbergt een grote populatie brede en rietorchissen, maar daarin staat ze niet alleen, zie ook kwartaalbericht nr 33 blz 16 en 17. De akker, zand, veen, klei, ruigte en watertuin hebben ooit model gestaan voor een aantal karakteristieke Zuid-hollandse landschapstypen.

Het akkertje lag dit jaar braak i.v.m. de MKZ crisis. De bleke klaproos was er als enige akkerplant te zien, haar zaden werden vroeger op het brood gestrooid voor het de oven in ging. Door de strenge zaadselectie zien we nu nog nauwelijks akkerplanten. We troffen er trouwens ook nog rood guichelheil aan. Midden in de sloot naast de akker

groeide véél mattenbies, de naam zegt het al, vroeger werden de taaie stengels van deze soort gebruikt voor het vlechten van matten. Gehalveerde stengels zijn geschikt voor wijn- en haringvaten. De taaieheid van de stengels is afhankelijk van de standplaats. Tegenwoordig zijn er speciaal aangelegde vijvers voor de biezenteelt. Naast de akker ligt de zandtuin, ook wel bloemenweide genoemd. De laatste naam ontleent deze tuin aan de rijke bloei die een zanderig, kalkrijke en voedselarme bodem veroorzaakt. We vonden er o.a. zeepkruid. De naam ontleent de soort aan de eigenschap dat vooral de wortelstokken vermengd met water een schuim afgeven. Tegenwoordig wordt aan toiletzeep wel het aroma van zeepkruid toegevoegd.

Het veentuin herbergt een begroeiingstype dat vroeger blauw grasland genoemd werd. Deze naam slaat op de vele zeggensoorten met de blauwe zegge als dominante soort die zorgden dat zo'n grasland lichtblauw gekleurd was. Het indertijd aangebrachte zure veenpakket schiep geschikte groeiplaatsen voor veenmos en veenpluis. Veenpluisplanten lijken op plukjes watten op groene stengels. Het vruchpluis diende vroeger als verband en als vulling voor kussens. De ruigtkruiden of riet- en biezentuin, was oorspronkelijk bedoeld als standplaats voor hoogopgaande ruigtkruiden, gras- en schijngrassoorten. Het riet speelt hier helaas een zeer dominante rol en het lijkt er op dat het zich met behulp van worteluitlopers over een steeds groter gebied uitbreidt. Bij dit begroeiingstype is de wilg de meest kenmerkende boomsoort. Wie kent de dikke knoestige knotwilg niet? Nederland staat bekend als het land van de wilgenteelt. De naam Griend ontstond doordat tussen zand en stenen (gri(e)nd) van een rivierbedding vroeger wilgen geteeld worden.

En dan de watertuin, met hun karakteristieke oeverbegroeiing met o.a. kalmoes, grote egelskop, grote lisdodde en gele lis. De laatste met opeen gestapelde zaden die luchtholten bevatten. Als deze in het water vallen blijven ze drijven en worden ze zo verspreid. Gele lis vindt men vaak samen met kalmoes, die als ze niet bloeien sprekend op elkaar lijken. Bij nader onderzoek echter blijkt dat kalmoes een golvende bladrand heeft en een zeer typerende geur.

4 PLANTENEXCURSIE IN HET BUYTENPARK OP 27 JUNI J.L.

(Km-hok 30.57.11)

Evelien van den Berg

Gelukkig was Tilly er deze avond ook weer bij. Fijn dat het lukt om te komen, Til! Ellen Teunen, al weer sinds een aantal weken een vertrouwd gezicht onder de plantenwerkgroepleden was ook deze avond weer van de partij. Van harte welkom Ellen! Zij bracht deze avond ook nog een kennis mee: Arianne.

Langs de voormalige toegangsweg tot de puinstort zagen we traditiegetrouw toortsen, die we tegenwoordig keizerskaars noemen, voorzien van enkele tropisch ogende rupsen van de kuifvlinder, enorme vreters die hun aanwezigheid verraden door de enorme hoeveelheid poepjes op de bladeren.

Vervolgens gingen we op zoek naar de heggenrank, die hier al weer twee jaar geleden door Lodewijk als eerste ontdekt is. Door de enorme ruigte ter plekke konden we hem helaas niet meer terugvinden. Wel ontdekte Johan in deze ruigte een grijsbruin vlindertje. Vlinderexpert Peter werd er bij geroepen, die spontaan in extase geraakte. Een hooibeestje, een graslandvlinder die nog maar hoogst zelden in Zoetermeer wordt waargenomen.

Langs de stammenrillen zochten we uitgebreid naar de stinkende ballote, een lipbloemige met een zware netelgeur. Helaas werd deze opmerkelijke soort hier niet meer waargenomen. Wel bitterzoet, een nachtschadefamilielid van onze aardappel en tomaat.

Johan nam een vergeet-me-nietje mee voor nadere determinatie, het bleek het moerasvergeet-mij-nietje te zijn bleek achteraf. Langs het water verdiepten we ons weer eens in de vershillen tussen oever- en moeraszegge. Als je bij de oeverzegge het onderste blad wegtrekt zijn de dwarsverbindingen tussen de nerven duidelijk zichtbaar. "De netjes of slordig gemetselde baksteentjes van Tilly" waarvan ik nooit kan onthouden wat nu waar voor staat.

Verder veel oude bekenden in de oeverzone. Voor mij waren moeraswalstro en liggende klaver nieuw. Verder nog het vermelden waard zijn: biezenknoppen, een rus die je zelden tegenkomt in Zoetermeer en weer een nieuwe vindplaats van de wilde bertram.

En dan als klap op de vuurpijl, het gouden randje om de excursie van deze avond, de gele wikke, een soort die lang geleden ooit één keer eerder door Peter van Wely is waargenomen!

5 "STRUINEN IN ROKKEVEEN" OP WOENSDAGAVOND 11 JULI J.L.

Johan Vos

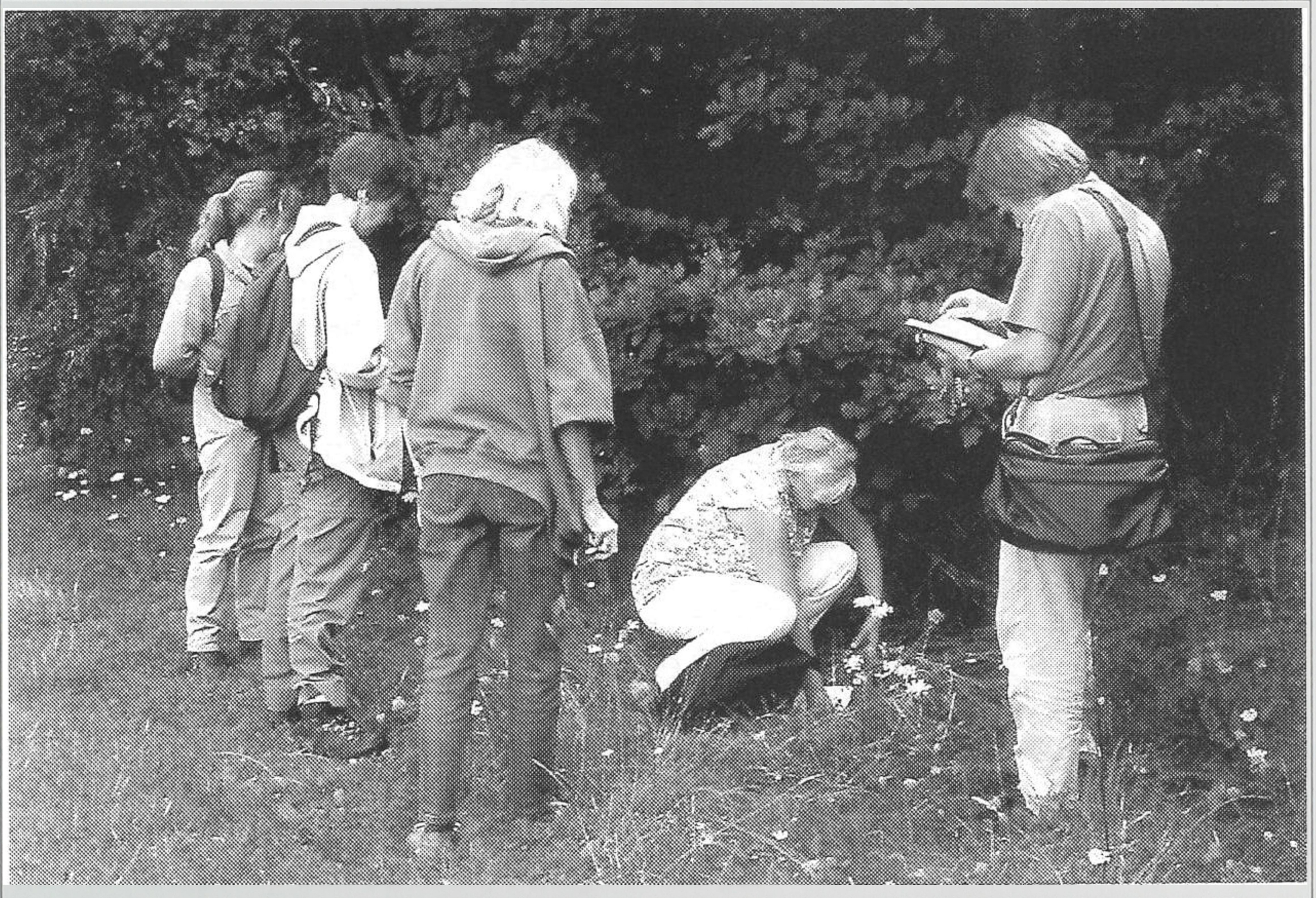
Het was gelukkig droog geworden maar de wind was inmiddels wel aangewakkerd tot een stevige storm. Lekker uitwaaien in Rokkeveen werd dan ook het motto deze avond. Gelukkig was Monique Snoek ook weer van de partij. Vanuit de ontmoetingsplek watertoren vertrokken we richting veentuinen, althans wat daar nog van over is was nauwelijks meer als zodanig herkenbaar. Ooit is geprobeerd in deze Hoekstraparkzone het oude veenlandschap van de vergraven Delftsewallenwetering weer tot leven te brengen. Omdat hier de maaimachine niet net langs was geweest leek het ons de moeite van een floristische ontdekkingstocht waard. Maar de teleurstelling was groot, we troffen een zeer ruige, grotendeels door de wind platgeslagen begroeiing van hoofdzakelijk grove grassen, vnml. riet aan. Niet een situatie waar je nu direct interessante soorten verwacht. Toch maar via de stapstenen het smalle paadje op langs het singelwater waar het riet hier en daar bijna drie meter hoog stond. Het was zaak elkaar goed in de gaten te houden en de koploper moest moeite doen om een looppad door het riet te banen. Daar kwam de stormachtige wind nog bij zodat we ineens heel goed begrepen wat er met "struinen" bedoeld wordt. Toen dook er ineens tussen het riet gevleugeld helmkruid op, toch weer een leuke soort. Na dit avontuur nog een stukje stedelijk gebied bekeken met tenger vetmuur als meest karakteristieke soort voor dit type milieu.

Toen langs de Prismasingel terug, langs de gemaaide waterkant op zoek naar lidsteng die hier zou moeten voorkomen. Die stond dus even verder net buiten ons hok, wel vonden we heel wat andere planten uit de oeverzone zoals slanke waterbies, heen, mattenbies, grote kattenstaart, gele lis, watermunt en als absolute verrassing van de avond: grote wederik. Deze prachtige oeverplant heb ik nog nooit in Zoetermeer aangetroffen. Regelmatig zijn er in de loop der jaren waarnemingen van de grote wederik binnengekomen maar steeds als ik ging kijken bleek het puntwederik te zijn. En dan nog de paddestoelen in het grazige talud aan de Prismasingel, volgens Peter ging het om *Agrocybe dura*, in het Nederlands barstende leemhoed. Van deze soort vermeldt "Philips" -Alleenstaand of in groepjes tussen gras, vaak in wegbermen, van lente tot einde zomer- Vrij zeldzaam.

6 PLANTENEXCURSIE IN "DE BALIJ" OP ZATERDAGOGHTEND 18 AUGUSTUS

Evelien van de Berg

Dit keer waren aanwezig Peter, Johan, Monique, Tilly, Evelien en Petra Post, de laatste voor de eerste keer, hartelijk welkom! Ellen kreeg, op weg naar Rokkeveen een aanrijding. Fred was verhinderd.

Het weer was boven verwachting goed, een aangename temperatuur, wat wolken, maar vooral ook zonneschijn!

Eerst een stukje Floriadebos:

Aan de hand van het knikkend wilgenroosje dat sinds een jaar of vijf weer wilgenroosje heet ontstond een discussie over de zin van de Nederlandse naamgeving. Het blijft voor iedereen die de Heukel's flora's gevolgd heeft sinds de tweede wereldoorlog maar behelpen op dat punt.

Vervolgens troffen we ook nu weer akkermunt aan met z'n bloeistengels eindigend in een groepje kleine bladen. Dit in tegenstelling tot de veel algemenere watermunt waar juist de eindingse bolvormige bloeiwijze opvalt. Gevleugeld hertshooi heeft kenmerkende, relatief kleine lichtgele bloemen en een stengel met vier gegolfde opgaande lijsten, ook wel vleugels genoemd.

Johan wees hier op het grote verschil tussen het aangeplante deel waar de bomen op één meter afstand keurig in rijen zijn neergezet en de spontaan opgekomen bomen en struiken aan de andere kant van het pad dat er veel natuurlijker uitzag. Hier en daar zie je dat ook planters af en toe indutten, want een enkele keer was de tussenruimte niet 1 maar 2 meter! De kruidlaag onder de geplante essen bestond bijna alleen maar uit mannetjesvaren.

De spontane begroeiing daarentegen bestond uit meidoorns (uitstekende struik voor insecten) wilgen, berken, vlier en wonderwel ook duindoorns. Achteraf werd getwijfeld aan de spontane staat van deze laatste soort. In elk geval voelden de duindoorns hier opvallend weinig stekelig in vergelijking met die in de duinen.

En dan de rolklaver. In kwartaalbericht nr. 33 heeft Johan aandacht besteed aan het oprukken van een nieuwe variëteit van de gewone rolklaver in Zoetermeerse wegbermen, de rechte rolklaver. Maar de rolklaver die we hier aantreffen met z'n bloemhoofdjes met 1-4 bloemen bij elkaar en de opvallend smalle blaadjes voldeed verder aan alle criteria van de Smalle rolklaver (*Lotus glaber*). De diagnose van Joop Mourik van jaren geleden kon hierbij bevestigd worden.

NB: met Vuilboom en Sporkehout wordt dezelfde struik bedoeld.

De ruige lathyrus is vorig jaar in dit gebied voor het eerst gevonden, na even zoeken bleek deze nieuwkomer nog steeds, met meerdere exemplaren aanwezig.

Het rivierkruiskruid is in het poldertuinengebied geïntroduceerd ten tijde van de floriade '92, met deze planten werd indertijd de link gelegd naar het grote rivierenlandschap van Zuid-Holland. Tegenwoordig komen er jaarlijks groeiplaatsen van deze soort in het bos bij.

Op het pad lag een gaasvlieg met mooie grote vleugels, volgens Peter hadden we van doen met: *Perla carnea*.

Vervolgens betraden we het enkele jaren geleden aangeplante deel van "De Balij".

Het stukje evenwijdig aan de A12 was heel fraai, de 2.25 m. hoge lijsterbessen droegen volop oranje vruchten, wat mij verbaast. De gelderse roos was ook ruim vertegenwoordigd. Als je op zoek bent naar een struik waar de bessen aan blijven hangen, is de gelderse roos een goede keus, vogels lusten de bessen niet.

Ook de kardinaalsmuts met zijn rozerode doosvruchten met eronder uitstekend het zaad met de helder oranje zaadrok was schitterend te zien!

Opvallend was vooral het massaal oprukkende duinriet met de pluizige bloeiwijzen wat het landschap een schilderij-achtige allure gaf.

Het gewoon struisgras heeft mijn bijzondere waardering, een grasje dat door z'n zeer fijne structuur wel iets weg heeft van kant.

En dan het rood guichelheil met zijn opvallend oranje/rode bloemetjes dat op verschillende plaatsen werd waargenomen.

Bij het teruglopen vonden Tilly en Johan nog een prachtige pol kleine leeuwentand.

Door het mooie weer waren er deze morgen ook volop leuke vlinders en libellen te bewonderen. Opgetekend konden worden: argusvlinder, icarusblauwtje, bruin blauwtje, kleine vos, landkaartje, zwartsprietdikkopje, bruin zandoogje, klein geaderd witje, blauwe glazenmaker, paardenbijter en de steenrode heidelibel.

Het waren weer fijne uren die we samen in de Zoetermeerse natuur hebben doorgebracht en ik had het idee dat onze nieuweling Petra Post ook enorm genoten heeft.

Onze laatste plantenexcursie dit jaar vindt plaats op
zaterdag 6 oktober

Verzamelen: station Seghwaert, Meeuwenveld

Start 10.00 uur. Wie gaat er nog meer mee?

De landelijke variadag vindt dit jaar plaats op zaterdag 15 december 2001. Plaats:
Van Steenisgebouw, Einsteinweg 2, Leiden.

Informatie: tel. 071-5273533

GEZIEN IN ZOETERMEER

7 HARIG VINGERGRAS

Harig vingergras

In het Stadshart (KM-hok 30.57.34):
Harig vingergras (*Digitaria sanguinalis*) op een tweede grote groeiplek in het stadshart gezien op 29 juni j.l. Zoetermeer heeft een uitgesproken warm, stenen hart omdat het "op poten staat" en daardoor geen contact maakt met de vochthoudende bodem. Van harig vingergras, ook wel bloedgierst genoemd is bekend dat het een warmteminnende soort is die hiervan dus goed weet te profiteren.

Naast harig vingergras heb ik op dezelfde dag in het stadshart ook kleverig kruiskruid, bezemkruiskruid en zachte duizendknoop aangetroffen. Voor een meer uitgebreide beschrijving van harig vingergras zie ons KNNV-kwartaalbericht nr. 19 van januari 1998.

8 BIEZENKNOPPEN

Tijdens de Buytenpark-excursie (KM-hok 30.57.11) op 27 juni:

Biezenknoppen (*Juncus conglomeratus*), lage deel, links van de toegangsweg waar de koeien vaak staan.

Biezenknoppen is een in Zoetermeer wat onalledaagse verschijning onder de russen. Dit in tegenstelling tot haar meest nauwe verwanten, pitrus en zeegroene rus die vaak in eenzelfde gebied letterlijk naast elkaar voorkomen. De reden voor haar zeldzaamheid moet vooral gezocht worden in de voorkeur die de soort aan de dag legt voor een venige, zuurdere bodem. In de natuurtuin in het Westerpark hebben in de beginjaren ooit veel biezenknoppen gestaan maar hier heeft de soort zich niet kunnen handhaven. Waarschijnlijk zijn biezenknoppen meegekomen met hooi dat van de Haagse landschappentuin (Zuiderpark) hier eind jaren '70/begin jaren '80 is uitgelegd. Een soortgelijke situatie kennen we ook van poldertuin 4, de veentuin bij de Balijhoeve. Sinds de tweede helft van de jaren '80 handhaven de biezenknoppen zich hier op de kunstmatig aangebrachte veenbodem wel goed. Omdat in Zoetermeer nog wel eens hooi van deze botanische pareltjes wordt uitgelegd op allerlei geschikt geachte plaatsen zou het me niet verbazen als dat ook in het Buytenpark gebeurd is. Uiteindelijk vonden we in dezelfde zone ook heelblaadjes, rietorchis en grote ratelaar en dat geeft te denken.

9 GELE WIKKE

Gele wikke (*Vicia lutea*), direct naast het voetpad richting uitgang.

De gele wikke werd in 1984 eerder gevonden door Peter van Wely op drie plaatsen in het zuid-westelijk deel van het Westerpark.

Indertijd was een mogelijke verlaring voor haar aanwezigheid aldaar dat de zaden waren meegekomen met het klaverzaad dat was uitgezaaid. Het doel van dit soort maatregelen was dat men de jonge (eiken)aanplant trachtte te behoeden voor overwoekering door een te heftige (on)kruidengroei?! Na enkele jaren werden de eiken weer gerooid en het heuvellandschap ingericht als golfterrein zoals we dat nu kennen.

10 GEVLEUGELD HELMKRUID

Tijdens de Rokkeveen-excursie (KM-hok 30.57.53) op 11 juli:

Gevleugeld helmkruid (*Scrophularia umbrosa* subsp. *neesii*) in de veentuinen verscholen tussen het riet. Deze landelijk gezien vrij zeldzame soort kennen we in Zoetermeer inmiddels van een flink aantal groeiplaatsen. Vorig jaar nog troffen we haar prominent aan in hetzelfde KM-hok in de oever van de waterpartij vlak voor de watertoren. Het verschil met die andere helmkruidsoort, *Scrophularia nodosa* die hier ook regelmatig voorkomt (o.a. tijdens de Meerzicht-excursie op 1 augustus j.l.) is o.a. de breedte van de vleugels aan de vierkante stengel en de vorm van het zogenaamde staminodium.

Staminodia

Scrophularia umbrosa
subsp. *Neesii*

Scrophularia nodosa

NB: Het staminodium is een onvruchtbare meeldraad die onder de bovenste kroonlip zit.

Bij knopig helmkruid gaat het om een "omgekeerd driehoekige tot dwars elliptisch, afgeronde" vorm. Bij gevleugeld helmkruid gaat het om een staminodium dat bijna drie maal zo breed als lang is, zwak uitgerand aan de voet plotseling in het steeltje overgaand. (zie tekeningen)

11 GROTE WEDERIK

Grote wederik (*Lysimachia vulgaris*) in een rietkraag aan de Prismasingel in Rokkeveen!

De grote wederik werd ooit een keer eerder op één plek door Peter van Wely gevonden in een greppel in het Noord-Aagebied aan de grens van Zoetermeer in het begin van de jaren '80. Zelf heb ik de grote wederik in Zoetermeer nooit aangetroffen. De keren dat de soort de afgelopen tien jaar gemeld werd bleek het steeds om de puntwederik (*Lysimachia punctata*) te gaan, een ontsnapte tuinplant die in de verte wel wat weg heeft van de grote wederik.

Overigens moet het ontbreken van grote wederik in Zoetermeer en directe omgeving opgevat worden als een natuurverschijnsel. De flora is daar duidelijk over: de grote wederik komt over heel Nederland gezien weliswaar algemeen voor maar ontbreekt nagenoeg volledig op de zware kleigrond van Groningen, Friesland, Noord-, Zuid-Holland en Zeeland. Dat is prachtig te zien op het verspreidingskaartje van de soort (atlas van de Nederlandse flora deel 3). Zo kan het zijn dat de grote wederik zowel ten westen van Zoetermeer in de duinen als ten noorden en oosten van Zoetermeer

in het veenweidegebied niet zeldzaam is en bij ons nagenoeg ontbreekt. Hier dient dan natuurlijk aan toegevoegd te worden dat er in de stad meer mogelijk is dan wat de plantengeografie aangeeft.

12 KLEINE LEEUWETAND

Kleine leeuwentand

In een gazon (KM-hok 30.57.43):

Kleine leeuwentand (*Leontodon saxatilis*)
massaal in een gazon op een bedrijfsterrein
(Imtech) aan het Bredewater in Meerzicht, eind
juli.

Deze onopvallende gele composiet (droeg
vroeger de naam *Thrincia*) was les Voogd ooit
eerder langs het fietspad in de A12-zone in
hetzelfde KM-hok opgevallen. Indertijd ging het
om een rommelig randje met een vrij ruige
begroeiing vlak naast het asfalt. Nadat ik de
uitbundige bloei van de kleine leeuwentand in dit
"doorsnee gazon" had waargenomen vroeg ik mij
af of deze soort in Zoetermeer nu echt zo
zeldzaam is of dat we er tot nu toe steeds
overheen gekeken hebben. Uiteindelijk zijn

gazons in de zomer nu niet direct plekken in de stad waar je als florist enthousiast
van wordt.

Eerst even iets over de kenmerken:

De kleine leeuwentand heeft z'n hoofdjes op onvertakte stengels staan (als bij de
paardenbloem), voor de bloei knikkend met randbloemen die meestal voorzien zijn
van een grijze streep. De bladen van de rozet zijn bezet met haren die soms ook
twee-, of drietoppig zijn. De buitenste lintbloemen steken vrij ver uit en de
tussenruimte tussen de toppen van deze bloemen zijn bijna even breed als de
bloemen zelf. Volgens Eddy Weeda (oecologische flora deel 4) doen de hoofdjes
denken aan een ouderwets houten tandrad.

Over rozetplanten in gazons.

Er zijn rozetplanten die in gazons blijkbaar goed gedijen en bestand zijn tegen
regelmatige "onthoofding" door de maaimachine. Grote weegbree, madeliefje,
vertakte leeuwentand, gewoon duizendblad en paardenbloem zijn een paar
voorbeelden. In de zomer, meestal na een periode van droogte als het gazon er
bruin bij ligt en de grasgroei stagneert en (om die reden?) de maaifrequentie afneemt
grijpen deze rozetplanten hun kans en komen soms massaal tot bloei. Dit was ook de
situatie bij het "Imtechgazon" eind juli. Een week later was de bloei weer
weggemaaid maar na een zorgvuldige inspectie van het gazon zag ik dat het
"bezaaid was" met harige kleine leeuwentandrozetten. Het lijkt me toch sterk dat hier
sprake is van een unieke groeiplek. Ik stel voor om volgend jaar eens wat meer
gazons te gaan bekijken.

PS: in een gazon in Haarlem voor een Verzorgingstehuis trof ik op 13 augustus een
soortgelijke situatie aan. Daar stonden kleine en vertakte leeuwentand zelfs
"gebroederlijk" naast elkaar te bloeien, maar wie let er op zoiets?

13 FLUWEEWLBLAD

Fluweelblad (*Abutilon theophrasti*) is dit jaar gemeld in Buytenwegh (30.57.23), aan de Muzieklaan achter een schakelkast in een nieuw stukje grasland. Het is een opvallende plant van wel 2.0 m hoog met fluweelachtig behaard blad en gesteelde, in de bladoksels staande bloemen met donkergele kroonbladen. Deze éénjarige soort is oorspronkelijk afkomstig uit Z.O.-Azië en breidt zich de laatste jaren uit.

Fluweelblad

14 STANDAARDLIJST VAN IN ZOETERMEER WAARGENOMEN LIBELLEN

Peter van Wely en Johan Vos

Libellen zijn populair op het ogenblik. Tal van onderzoeksinstituten waaronder de Vlinderstichting hebben de laatste jaren geïnvesteerd in libellenonderzoek. Uit al dat onderzoek bleek o.a. dat de soortensamenstelling van deze diergroep ons veel interessants kan vertellen over de kwaliteit van onze natte leefomgeving. Het gaat wat het voorkomen van libellen betreft niet alleen om de waterkwaliteit zelf, libellen brengen een groot deel van hun leven als larf in het water door, maar ook om de oeverinrichting. Zo bleek uit een vorig jaar uitgevoerd Gouds libellenonderzoek dat de nieuw aangelegde natuurvriendelijke oevers in Gouda zowel meer libellensoorten als meer -exemplaren opleveren!

In Zoetermeer wordt de inspanning van het natuurvriendelijk maken van de oevers aan de Meerpolderdijk o.a. gemeten aan de libellenstand aldaar. In het Buytenpark

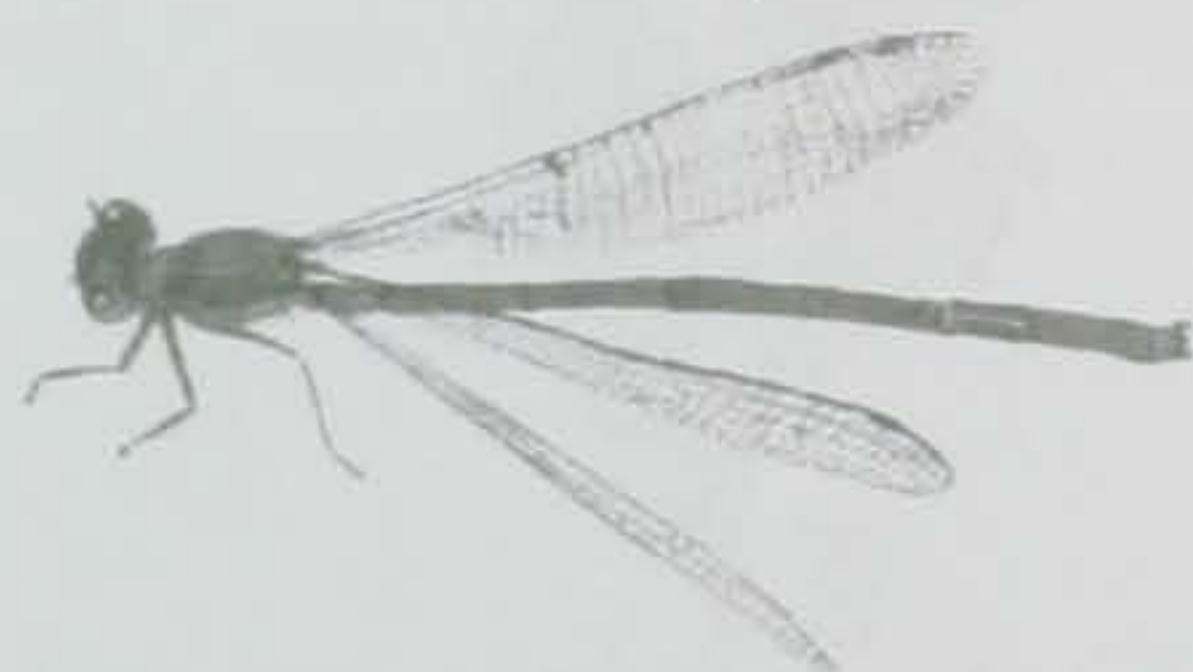
zijn de libellen door capaciteitsgebrek onder de vrijwilligers helaas niet meegemonitord de afgelopen vijf jaar.

Dit jaar is door StEA (Stichting Ecologisch Advies) de libellenstand ter plekke van een aantal paddenpoelen in Zoetermeer opgenomen.

Kortom, ook in Zoetermeer neemt de aandacht voor deze evolutionistisch gezien zeer oude diergroep toe. Al met al de hoogste tijd om een lijst van door Peter van Wely tot nu toe in Zoetermeer waargenomen juffers en libellen te publiceren.

Lantaarntje

Vuurjuffer

Viervlek

Juffers:

1. Lantaarntje <i>Ischnura elegans</i>	AA
2. Watersnuffel <i>Enallagma cyathigerum</i>	A
3. Variabele waterjuffer <i>Coenagrion pulchellum</i>	A
4. Vuurjuffer <i>Pyrthosoma nymphula</i>	L
5. Grote roodoogjuffer <i>Erythromma najas</i> (sinds 1981)	U
6. Kleine roodoogjuffer <i>Erythromma viridulum</i>	L,V
7. Gewone pantserjuffer <i>Lestes sponsa</i>	L,S
8. Houtpantserjuffer <i>Lestes viridis</i>	A

Libellen:

9. Steenrode heidelibel <i>Sympetrum vulgatum</i>	V,A
10. Bruinrode heidelibel <i>Sympetrum striolatum</i>	V,A
11. Bloedrode heidelibel <i>Sympetrum sanguineum</i>	O,L
12. Geelvlekheidelibel <i>Sympetrum flaveolum</i>	O,Z
13. Zwarte heidelibel <i>Sympetrum danae</i>	Z
14. Viervlek <i>Libellula quadrimaculata</i>	V
15. Bruine korenbout <i>Libellula fulva</i>	ZZ
16. Platbuik <i>Libellula depressa</i>	S
17. Gewone oeverlibel <i>Orthetrum cancellatum</i>	A,AA
18. Smaragdlibel <i>Cordulia aenea</i>	O
19. Glassnijder <i>Brachytron pratense</i>	ZZ
20. Grote keizerlibel <i>Anax imperator</i> (neemt toe)	O,V
21. Bruine glazenmaker <i>Aeschna grandis</i>	O
22. Groene glazenmaker <i>Aeschna viridis</i> (sinds 1974)	U
23. Paardenbijter <i>Aeschna mixta</i>	AA
24. Vroege glazenmaker <i>Aeschna isosceles</i>	O
25. Blauwe glazenmaker <i>Aeschna cynea</i>	V
26. Venglazenmaker <i>Aeschna juncea</i>	ZZ

zeer algemeen	AA
algemeen	A
verspreid, klein aantal elk jaar	V
sporadisch, elk jaar, verschillende vindplaatsen	S
lokaal tot 1-2 vindplaatsen	L
jaren niet, dan weer wel	O
enkele waarnemingen, trekkers?	Z
in 25-30 jaar slechts een waarneming	ZZ
uitgestorven	U

bont zandoogje
(met dank aan Paul Schoenmakers)

15 NIEUWE VLINDERSOORT VOOR ZOETERMEER?

Johan Vos

In het Prielenbos (ten Noorden van de Zoetermeerse Plas) trof ik deze zomer op zaterdag 28 juli een (schatting) tiental exemplaren van het bont zandoogje aan. Het was warm, zonnig weer die dag en de vlinders waren zeer bewegelijk en uiterst moeilijk te fotograferen. Wel was duidelijk dat ze steeds op de meest zonnige plekken in het bos neerstreken. Landelijk gezien behoort het bont zandoogje tot de soorten waarmee het goed gaat. In het jaarverslag 2000 meldt de Vlinderstichting dat deze soort, samen met koninginnenpage en koevinkje het goed deed in 2000. Naast deze bijzondere waarnemingen waren er die dag ook opvallend veel landkaartjes (zomergeneratie) aanwezig.

16 GERUCHTEN OVER RUGSTREEPPADDEN IN ZOETERMEER

Johan Vos

rugstreeppad

In Noordhove zijn dit jaar op 15 augustus door een lid van de vogelwerkgroep "levendige wratterige springertjes die sprintjes trekken op hoge poten" gesignaleerd. Deze amfibieën "bestaan zowel in lichte als in donkere uitvoering met een streep in lengterichting over de rug". Volgens Marcel van Tol (vogelwerkgroep) zitten er momenteel veel rugstreeppadden aan de rand van Noordhove, dus zou deze waarneming het definitieve bewijs zijn dat de rugstreeppad in Zoetermeer voorkomt.

De hierboven omschreven waarneming heb ik voorgelegd aan een deskundige op dit gebied. Zijn reactie wil ik jullie niet onthouden. "Aan de hand van de beschrijving lijkt het inderdaad om rugstreeppadden te gaan. De rugstreep sluit andere padden uit (groene kikkers hebben wel vaak een rugstreep) en ook de lichtere kleur en het snelle lopen kloppen goed met de rugstreeppad".

Ik zal informeren naar de exacte vindplaats zodat we volgend jaar gericht naar rugstreeppadden kunnen gaan zoeken in Noordhove, hoewel het geluid natuurlijk iedere twijfel zou moeten wegnemen. Els Prins omschreef dat ooit als volgt: "alsof je met je nagel tegen een kammetje schuurt"!

17 DE 'HEILIGE' IBIS

Evelien van den Berg en Peter van Wely

Wij waren samen op weg naar de Starrevaartse polder, toen we in de polders van Stompwijk een 'heilige' ibis waarnamen, een wonderlijk gezicht. Deze zwart-witte egyptische ooievaar is drie jaar geleden ook al waargenomen, misschien ontsnapt uit Avifauna. Hij is gekenmerkt door een lange, sterk omlaag gebogen snavel. Vroeger vereerden de oude egyptenaren de heilige ibis als verschijningsvorm van Thot, de god van de schrijfkunst.

18 WAARNEMINGEN AAN DE MARSMANHOVE

Taeke de Jong

In mijn tuin nam ik op mijn verjaardag naast de waarnemers van de heilige ibis nog enkele goden van de schrijfkunst waar. Hun aanwezigheid deed mij veel plezier en deze waarneming is hieronder met datum gedocumenteerd. Opmerkelijk is de lange arm van één van de exemplaren.

Ellen Teunen en
Lodewijk van Duuren

Evelien van den Berg

Peter van Wely

Johan Vos

Ik werd echter op die avond ook door de vos aangesproken als waarnemingspunt Marsmanhove 2 en kreeg een leerzaam werkje over vlinders aangeboden alsmede enkele vlinderlokkende planten voor de tuin. Mijn opdracht is nu, de gelokte vlinders onder schriftelijk nader omschreven omstandigheden op dit waarnemingspunt tussen 1 april en 30 september eenmaal per week waar te nemen. Het station werkt sindsdien als volgt. Mijn vrouw Ellen Ali-Cohen waarschuwt mij eenmaal per week als er binnen de voorgeschreven straal van 100m uit het meetpunt een vlinder is aangekomen. Dit is overigens niet altijd het geval. Als dit wel het geval is, haal ik de digitale camera van zolder. Deze moet eerst opwarmen en voorzien worden van verse floppen, voordat de eigenlijke waarneming kan beginnen. Ellen ontvangt intussen buiten het hoge bezoek, stelt de betrokken vlinder op zijn gemak en geeft aanwijzingen om rustig op de bank te gaan zitten waar eerder Peter van Wely heeft gezeten. Deze aanbeveling heeft tot gevolg dat de vlinder rustig plaats neemt en zijn vleugels ont-

vouwt ten behoeve van de waarneming. Inmiddels staat de camera in macrostand, zodat wij de vlinder tot op enkele centimeters kunnen naderen en documenteren.

Taeke de Jong neemt de literatuur in ontvangst, Ellen Teunen staat klaar om een vlinderlokker te overhandigen.

IVN zoekkaart, determinatiebasis van het waarnemingspunt

De waarneming van het seizoen 2001, waarnemingspunt Marsmanhove 2. Volgens de literatuur is dit een aurelia, waarschijnlijk een gehakkelde.

Uit bovenstaande documentatie moge duidelijk zijn hoe effectief deze aanpak al in het eerste jaar van het bestaan van dit nieuwe waarnemingspunt is.

ANDERE EXCURSIES

19 EXCURSIE 8 APRIL WESTER PARK
Tuinen kijken op Seghwaert: de
natuurexcursie op zaterdag 14 juli
Marianne Ketting

Zaterdagmiddag, 14 juli. Ondanks het grijze weer stond al ruim voor de start een flinke stoet deelnemers klaar voor de natuurwandeling. De berichten in plaatselijke bladen hadden effect gehad; er waren ook de nodige, geïnteresseerde wijkbewoners bij. Die kregen nu mooi de gelegenheid om kennis te maken met tuinvereniging Seghwaert.

Opzet van de wandeling was: kijken naar de natuur in de tuinen. Onder natuur verstaan we daarbij het spontane planten- en dierenleven, niet door de mens gecultiveerd. Want juist aan "pure" planten en dieren kun je de natuurkwaliteit van de omgeving aflezen. Dit initiatief van natuurtuiniers binnen de tuinvereniging werd door de Gemeente opgepakt als "Natuur in de wijk" project. Zoetermeer wil de natuur in de stad verrijken en het natuurlijk tuinieren bevorderen, want veel natuurlijke tuinen bij elkaar vormen samen een natuurgebied van belang. We kregen voor ons plan professionele begeleiding van Maaïke Kentie, medewerkster natuur- en milieueducatie, en Johan Vos, stadsecoloog. Samen hebben we tuinen geselecteerd die pasten bij ons doel: laten zien hoe je meer leuke natuur in je tuin krijgt en vooral hoe mooi dat is.

ZOETER
MEER
KLEUREN

We gingen op stap met een aarzelend zonnetje en een uitbundige schare deelnemers. Eerst bezochten we de rotstuin, Segwaerts trots. Een voorbeeld van "natuurbouw". Wat wil zeggen dat je door het bouwen van de juiste ondergrond een leefmilieu schept voor een specifieke groep planten, rotsplanten in dit geval, die het dan verder op eigen houtje kunnen redden. Ook biedt zo'n rots met zijn kieren en schuilhoekjes woongelegenheid aan kleine dieren. Salamanders bv. overwinteren er graag in.

Vervolgens doken we de privé-tuinen in. Omdat je niet massaal smalle tuinpaadjes kunt bestormen, splitste de groep zich. Mijn groepje belandde eerst in een kweektuin met groenten, snijbloemen en kruiden. Een kweektuin kan uiteraard nooit compleet natuurlijk zijn (planten staan er op rijtjes in geschoffelde grond) maar wel natuurvriendelijk, onderhouden zonder gif en zonder kunstmest. Bloeiende kruiden en groenten (de andijvie stond stralend blauw te bloeien) werden druk bezocht door bijen, hommels en zweefvliegen. De composthoop verschaftte onderdak aan de egel die deze tuin vrij van slakken hield. Voor veel bezoekers was het een openbaring om hier te zien hoe asperges bovengronds groeien, bloeien en bessen maken.

Vervolgens bezochten we een ecologisch beheerde tuin met vooral wilde planten. Veel inheemse, die de meeste waarde hebben voor de dierenwereld hier, maar ook exotische, omdat die het bloeiseizoen zo lekker verlengen. In deze tuin mogen "gewenste" planten zich vrij uitzaaien. De bodem blijft zo altijd bedekt. Dat is beter voor de grondstructuur en remt groei van ongewenste planten af. Bovendien kiezen planten dan zelf hun best geschikte standplaats, waardoor ze gezonder uitgroeien. Mooie natuurlijke plantencombinaties ontstaan zo vanzelf.

De rotstuin trok veel aandacht

Volgende in de rij was de tuin waarvan de tuinierster een voorliefde had voor mossen en zwammetjes. Ze toonde een verzameling stammetjes met deze geheimzinnige groeisel. Die laten zich het best bekijken door een vergrootglas: prachtige kleuren en structuren. Wat ben je bevoorrecht als je oog hebt voor zulke details! In deze tuin was het leerzaam om het verschil te zien tussen vijvers met en zonder waterplanten. In het onbegroeide poeltje was het water moddergroen, in het vijvertje met zuurstofplanten glashelder.

Daarna bekeken we een combinatietuin. Deels siertuin met vooral wilde planten in een natuurlijke, bodembedekkende begroeiing. Daartussenin stukjes moestuin, geschouwd en met de planten in rijen. We zagen hier milieuvriendelijke trucs om plaagbeestjes uit groente te weren. Koolkragen en insectengaas beschermen koolplanten effectief tegen insecten én konijnen. Worteltjes en uien, om en om geplant, beschermen elkaar tegen wortel- en uienvlieg. Wisselteelt –ieder seizoen verhuist een groentefamilie naar een vers stuk grond– voorkomt bodemziekten. Het geheel werd omringd door van wilgenteen gevlochten hekwerk.

We besloten met een bezoek aan de oudste en meest "gerijpte" natuurlijke tuin van het complex. Die heeft in de loop der jaren het karakter van een bostuin gekregen, zonder uitbundige bloemkleuren maar met de sprookjessfeer van varens en mossen. Er was een insectenhuis van holle stengels, decoratief gestapeld in een houten krat, en een vijver vol klein waterleven. Uit deze tuin komen steeds weer bijzondere natuurwaarnemingen. Dat bewijst dat ecologisch tuinieren echt werkt voor de natuur, zeker als je het consequent over een lange periode volhoudt. Dan verschijnen spontaan de meest bijzondere planten en dieren in je tuin.

Na afloop van de "officiële" excursietijd, toen veel deelnemers naar eigen huis en tuin waren vertrokken, ging de harde kern van natuurfreaks, vooral bezoekers "van buiten", nog even door. Even snuffelen in een onbewoonde tuin die lang niet meer was onderhouden. Spannend, want juist daar herken je het ware karakter van de Zegwaartse bodem! Er waren elzen en essen opgeschoten, moerasbomen die duidelijk maken dat er water in de ondergrond zit. Vlinderstruiken en havikskruid hadden zich uitgezaaid in het droge terras. Tuinplanten hadden de macht overgenomen en de tuin in een oerwoud veranderd. Nu is dat voor een nieuwe tuinier een betere uitgangssituatie dan wanneer zo'n tuin steeds weer oppervlakkig is kaalgemaakt en omgespit; want juist daarmee kweek je onuitroeibare wortelonkruiden als zevenblad en heermoes.

Als toetje bekeken we een tuin die door een van de deelneemsters onderweg was aangemeld. Een waardige afronding, een echte kunstenaarstuin met schilderachtige doorkijkjes, stillevens en verrassende hoekjes. In het tuinhuis, tegen de plafondbalken, had een winterkoninkje zijn nest gebouwd.

We sloten de expeditie af met het voldane gevoel dat het een instructieve, inspirerende en vooral gezellige middag was geweest. Dank aan alle tuiniers die hun tuin ter beschikking stelden, en dank aan onze deskundige en enthousiaste begeleiders!

20 SNP-INSECTENEXCURSIE IN SEGHWART OP ZONDAG 15 JULI J.L.
o.l.v. Ben Prins.

Er waren 10 enthousiaste deelnemers komen opdagen. Omdat het deze zondagmiddag net geonweerd had zaten veel insecten i.v.m de hoge vochtigheid nog verstopt tussen de begroeiing. Maar tijdens de zoektocht liep het kwik gaandeweg op naar T-shirttemperaturen. Gewoontegetrouw besteedde ook de pers met een foto in de Postiljon aandacht aan deze jaarlijks terugkerende "natuur in de wijkactiviteit".

Tijdens de excursie werden diverse locaties bezocht:

Op de eerste plek langs de sprinterdijk bij station Seghwaert (Noordzijde) troffen we diverse aardhommels, zuringhaantjes en 5 kleine koolwitjes aan. Aan de andere kant (Zuidzijde) ging het om akkerhommels, een solitair bijtje, een struiksprinkhaan (met kromme legschede), diverse bandzweefvliegen en een segrijnslak.

Op de volgende plek werd op een wilg een gebandeerde tuinslak aangetroffen.

Op de wilde marjolein liet, geheel tegen onze verwachting in geen enkel insect zich zien.

Een schutting op weer een volgende plek was bezaaid met kleverig spinsel en trechtertjes van de kaardenspin.

Hewel natuurlijk geen insect was ook het slaapmos, een mos behorend tot de topkapselmossen prominent aanwezig op weer een andere plek.

En op de laatste plek vlogen boomblauwtjes rond, juist daar waar de bodem met klimop begroeid is. Deze soort wordt gezien als een echte stadsvlinder wat betekent dat hij meer in de stad voorkomt dan er buiten.

Opvallend tijdens deze excursie was dat de deelnemenden wat er geshowd werd ook nauwkeurig wilden bestuderen en ook keer op keer met vragen kwamen. Ben, hartelijk bedankt en volgend jaar weer!?

TOT BESLUIT

21 EEN REUZENSPRONG?

Johan Vos

Op donderdag 16 augustus kwam een van mijn jongere collega's mij halen met de mededeling: Johan kan je even komen kijken, er zit een "eng beest" voor mijn raam. Nu moeten jullie weten dat onze werkruimten zich op de vijfde verdieping van het stadhuis bevinden, toch al gauw zo'n 10 meter boven het stedelijk "maaiveld". Mijn eerste gedachte was dan ook dat het ging om een vleermuis of om een of andere vogel die tegen het raam was gevlogen. Maar nee, tegen de witte stenen zat een grote bruingekleurde veldsprinkhaan, die ik vrij gemakkelijk in een doosje kon vangen. Vervolgens heb ik geprobeerd een "echte deskundige" te consulteren om er achter te komen om welke soort het ging maar tevergeefs, het was dan ook een bloedhete dag middenin de vakantieperiode.

Ondertussen heeft de sprinkhaan de hele dag verwoede pogingen gedaan om zijn gevangenis te ontvluchten. Dit "lawaaï" was voor mijn collega's aanleiding tot het maken van schampere opmerkingen over het inroepen van het Platform Groen of de locale dierenbescherming. Uiteindelijk heb ik toen maar besloten om het dier aan het eind van de dag in de berm van de Afrikaweg vrij te laten. Met een enorme sprong verdween hij in het lange gras waar het getjirp van sprinkhanen op dat moment bijna "oorverdovend" was. Volgens mijn eigen waarneming is het dit jaar een uitstekend sprinkhanenjaar.

Of mijn veldsprinkhaan op eigen kracht het stadhuis besprongen heeft lijkt me onwaarschijnlijk. Een sprong van meer dan 10 meter omhoog is voor een beestje van zo'n 3 cm. groot een prestatie waar die van Herman Brood bij verbleekt. Daar komt nog bij dat onze Herman bij zijn sprong de zwaartekracht mee had.

Misschien is de sprinkhaan wel gewoon als verstekeling in een ambtenarentas of -jas meegekomen en via het raam naar buiten gevlucht of heeft hij het stadhuis vliegend weten te bereiken.

PS: Om een indruk te krijgen over de sprinkhanen die in Zoetermeer voorkomen verwijs ik graag naar ons eigen KNNV-kwartaalbericht nr. 18 van oktober 1997. (blz. 7-10)

22 NATUUR EN MILIEUAGENDA ZOETERMEER

Okt 2001	Tijd	Activiteit	Plaats (verzamelen)	Kosten	Organisatie
Wo/zat/zond	14.00-16.00	Pony- of ezelrijden	Stadsboerderij De Balijhoeve	F1,- per rit	De Balijhoeve 3620832
Donderdag 11 okt	20.00	Dialezing over Vogels van de Cairns (Australië) door P Englebert	De Soete Aarde	Gratis	Vogelwerkgroep 3163631/ 3426875
Zaterdag 13 okt	8.00	Excursie Trekvogels door het Buytenpark	Snowworld Zoetermeer	Gratis	IVN 3167129
Zaterdag 13 okt	10.30	Ruilbeurs	Gemeentekwekerij Z'meer Industrieweg		Groei en Bloei 3517624
Zaterdag 13 okt	14.00-16.00	Snoeien van de fuchsia's	De Soete Aarde	Gratis	NKvF 3414145
Zondag 14 okt	13.00-16.00	Open Huis Egelopvang Zoetermeer	Egelopvang ad Voorweg	Gratis	Egelopvang Z'meer 3423965
Zondag 21 okt	13.00 - 15.30	Act Ekokids thema Zaden op reis. Voor kinderen van 8 t/m 12 jr	Stadsboerderij Het Buitenbeest	f 2,00 of strip-penk	IVN H de Jong 3521056/ 3520624
Dinsdag 23 okt	20.00	Informatieavond over tuinieren op balkon, terras of gevel	Bridgehome, partycentrum Burg Vernede Sportpark 1a	Gratis	Groei en Bloei 3517624
Zaterdag 27 okt	8.00	Wandeling door het Buytenpark	Snowworld Zoetermeer	Gratis	Vogelwerkgroep 3163631/ 3165270
Zondag 28 okt	13.00 - 14.00	Rondleiding in de natuur-tuin	't Westpunt in het Westerpark	Gratis	Natuurtingroep 3416896/ 3211593

Nov 2001	Tijd	Activiteit	Plaats (verzamelen)	Kosten	Organisatie
Wo/zat/zond	14.00-16.00	Pony- of ezelrijden	Stadsboerderij De Balijhoeve	F1,- per rit	De Balijhoeve 3620832
Zondag 4 nov	14.00	SNP-Paddestoelenex in Seghwaert olv p v Wely (onder voorbehoud)	Zie krant	Gratis	NME 3469662
Donderdag 8 nov	20.00	Vogelwijsavond olv A v Berge Henegouwen	De Soete Aarde	Gratis	Vogelwerkgroep 3163631

Donderdag 8 nov	20.00- 22.00	Workshop: Mosbol op glazen vaas	Kantine gem Z'meer Fokkerstraat 56	52,50 leden 65,- n- led	Groei en Bloei 3517624
Dinsdag 13 nov	9.30	Lange wandeling door Me- ijendel Ca 15 km	Station Voorweg, richting Den Haag	Trein- reis etc	IVN 3167818
Zondag 18 nov	13.00 - 15.30	Act Ekokids thema Boer- derijdieren Voor kinderen van 8 t/m 12 jr	Stadsboerderij Het Buitenbeest	f 2,00 of strip- penk	IVN H de Jong 3521056/ 3520624
Woensdag 21 nov	20.00	Dialezing over reptielen/ Amfibiën in Spanje	De Soete Aarde	Gratis	RAVON 3514799
Zaterdag 24 nov	8.00	Excursie Kijk- duin/Scheveningen	Parkeerterrein Winkelcentrum Meerzicht	Gratis	Vogelwerkgroep 3163631/ 3166674
Zaterdag 24 nov	10.00- 12.00	Workshop: beplanten v/e container met wintergroene planten	Gemeentekwekerij Z'meer Industrieweg	F 8,- leden 12,50 n- led	Groei en Bloei 3517624

Dec 2001	Tijd	Activiteit	Plaats (verzamelen)	Kos- ten	Organisatie
Wo/zat/z ond	14.00- 1600	Pony- of ezelrijden	Stadsboerderij De Balijhoeve	F1,- per rit	De Balijhoeve 3620832
Woensdag 5 dec	14.00	Zwarte Piet op het erf	Stadsboerderij Het Buitenbeest	Gratis	Het Buitenbeest 3520624
Woensdag 12 dec	20.00	Kerststukjes maken	Nog niet bekend	Kost- prijs	Groei en Bloei 3517624
Donderdag 13 dec	20.00	Dialezing over Bosuilen door W v Meerendonk	De Soete Aarde	Gratis	Vogelwerkgroep 3163631/ 3165270
Zondag 16 dec	13.00 - 15.30	Activiteit Ekokids thema Voeding Voor kinderen van 8 t/m 12 jr	Stadsboerderij Het Buitenbeest	f 2,00 of strip- penk	IVN H de Jong 3521056/ 3520624
Woensdag 19 dec	20.00	Dialezing over reptielen/ Amfibiën door leden	De Soete Aarde	Gratis	RAVON 3514799
Zaterdag 22 dec	8.00	Excursie Starrevaart	8.00 fietsers Klimwand 8.30 f/auto P-pl Starrev	Gratis	Vogelwerkgroep 3163631/ 3427474

Coördinatie door De Soete Aarde, centrum voor natuur en milieu. Deze agenda komt 4x per jaar uit.

Internet: www.zoetermeer.nl

Opgave van excursies voor vierde kwartaal vóór 15 december 2001 E-mail: cnmsoete@tref.nl

23 NAMEN

REDACTIE KWARTAALBERICHT

Taeke M. de Jong (3516599)

Marsmanhove 2 2726 CM Zoetermeer

Email T.M.dejong@bk.tudelft.nl

Kopij kan bij beide worden ingeleverd op floppy (platte DOS-tekst of Word).

Inleverdatum januarinumner: vrijdag 28 december 2001. Geschreven of getypte tekst een maand vóór deze datum inleveren.

Auteurs

Evelien van den Berg-den Hertog	079-3213445
Hans Bieze	079-3421351
Rob Bolle	079-3317697
Lodewijk van Duuren	079-3214149
Annet de Jong	079-3422924
Taeke de Jong	079-3516599
Tilly Kester	079-3412605
Marjan Ketting	079-3211729
Marco Lurks	079-3510523
Jan Parmentier	079-3162672
Ben Prins	079-5931749
Fred Reeder	079-3213612
Ellen Teunen	079-3219711
Ies Voogd	079-3213152
Johan Vos	0182-524726
Peter van Wely	079-3520414

24 IK WIL OOK LID WORDEN

van de Natuurgroep Zoetermeer

O > als algemeen lid á f30,- per jaar

O > als huisgenoot-lid á f20,- per jaar

O > als donateur á f10,- per jaar

Donateurs krijgen éénmaal een kwartaal-bericht.

.....naam

.....adres

.....postcode

.....telefoon

.....Email

handtekening

.....

Kopij of opgave verzenden naar: Marsmanhove 2 2726 CM Zoetermeer